

1934-ben, egyik lebukása után, rendőri felügyelet alá helyezték. „Mikor nevem és cégem nagyon fekete lett, álnevek alatt jelentettem meg könyveket” — olvashatjuk önéletrajzában. 1936-ban az Új Magyar Könyvtár címen indított sorozatnak mindössze egy kötetét tudta megjelentetni, mégpedig *Veres Péter Az Alföld parasztsága* című munkáját.

Több kiadványa jelent meg a kiadó megnevezése nélkül. „A baloldali könyvkiadás fontos vállalkozásának tekinthetjük Gorkij: Rendkívüli esemény című elbeszéléskötetének megjelenését. A könyv 1937-ben látott napvilágot egy vidéki nyomdában, a tóvárosi Szentestestvéreknél, Kőrösi Gyula fordításában. Fel nem tüntetett kiadója Oravetz István volt” — olvashatjuk Oravetz Istvánné közlése nyomán *Szentestest Lajos: Az Új Harcos megjelenéséről és a Phönix Könyvkiadóról* című írásában.¹

1937-ben indította be *Lázár Vilmos* szerkesztésével a Világkép Könyvtár, valamint *Nagyfalusi Jenő* szerkesztésével a Kronos Könyvek sorozatot. Mindegyikből 10—10 füzet, illetve kötet jelent meg.

Az Így élnek a nők a Harmadik Birodalomban című kiadványa miatt a Gestapo halálra kereste, ezért el kellett hagynia Budapestet. Illegálisan, súlyos betegen érte meg a felszabadulást. 1949. október 17-én Budapesten bekövetkezett haláláig a Klasszikus Írások néhány darabját készítette elő új kiadásra, és az Országos Könyvhivatal munkatársaként dolgozott.

Leblancné Kelemen Mária

Negyven esztendő a hazai vajúroktatás

Az emberi munkavállalások közül a bányászat esik legtávolabb a természetes életkörülményektől. A vadászat, a halászat és a földművelés során az ember közvetlen kapcsolatban van a természettel. A szervezett gyártási folyamatok résztvevői is többségükben természetes körülmények között dolgozhatnak. A bányászat azonban a mélységben, a maga lelőhelyén található kőzetek és ásványok felaprózásával és külszínre szállításával foglalkozik. A mesterséges szellőztetés és világítás mellett végzett munka különböző veszélyek között folyik.

A természetestől elütő munkafeltételeknek tulajdonítható az is, hogy a bányamunkától mindig tartózkodtak az emberek és azok, akik hivatásból vagy kényszerítő körülmények miatt vállalták a bányász munkát, nem számíthattak különösebb megbecsülésre. A különböző bányászati kiváltságok megszüntetése után a magyar bányászat előbb idegen származású, majd fokozatosan megmagyarosodó munkássága a technikai fejlesztés mellett elsősorban növekvő létszámával igyekezett termelési feladatait teljesíteni. A kialakuló bányászati munkamegosztásban már korán megjelent a „hauer”, majd „vájnok”, „vájár” elnevezés a szakmát jól ismerő munkásra vonatkozott. A *vájár* cím kiemelkedést, magasabb bért jelentett és hosszú szolgálati idő után a bányatulajdonos megítélése alapján kaphatták meg azok, akiket szakmailag-politikailag egyaránt megfelelőnek tartottak.

A bányatörvényeknek a „bányák szakszerű művelésére” utaló rendelkezései igényes szakmai irányítást és kivitelezést követeltek meg. A munkavégzők képezését nem írták elő, hanem a tapasztalatok alapján megtanultakhoz, a gyakorlatban szerzett tudáshoz és a bányavidéken kialakult szokások ismeretéhez kötötték. Mivel iskola-rendszerű kiképzés a bányász foglalkozásban nem volt, a *segédvájári* címet 600 csapaton töltött műszak alatt érthették el az alkalmasak. *Vájári* kinevezést pedig csak újabb 600 műszak letöltése és a kinevezés előtti beszélgetés jellegű vizsga után kaphattak, a csapatvezető idős vájár javaslatára. 10—12 évig is eltartott, amíg valakiből vájár lett. A szakma gyakran családi hagyomány volt és az öröklött szokások, a gyakorlat így került át évtizedeken keresztül a bányamunkába, növelve annak szakszerűségét, de ugyanakkor konzerválva is a hagyományos módszereket.

Annak ellenére, hogy az 1884. évi XVII. ipartörvény elrendelte a tanoncoktatás megszervezését, a törvény 183. §-ának c) pontja szerint a bányászat nem esett az ipari törvények és rendeletek hatálya alá. Így a bányászatban nem szerveződött munkás-

¹ Megjelent a Könyv 1963. júliusi számában.

